

KÖZLEMÉNYEK

A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁGÁBÓL.

1912. ÉVFOLYAM 2. FÜZET.

SZERKESZTI:

KADIÓ OTTOKÁR dr.

ELŐADÓ.

ELŐZETES JELENTÉS AZ 1911. ÉV NYARÁN AZ ABAUJ- GÖMÖRI BARLANGVIDÉKEN VÉGZETT BARLANG KUTATÁSOKRÓL.¹

Közli: STRÖMPL GÁBOR dr.

Július hó második felében és augusztus hó elején a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Bizottságának megbízásából végzett helyszíni kutatásaim eredményeit a barlangok számára és előfordulási helyeire vonatkozólag röviden az alábbiakban foglalhatom össze.

I. A Pelsőci-fennsíkon lévő barlangok jegyzéke.

(A Nagy-hegy barlangjai.)

Pelsőc város határában (Gömör megye). *Csikréti-lyukak.* 1. A Csikrét NE sarkában. Odvas barlang, most már beomlott boltozattal. (Vázlatrajza jegyzőfüzetemben). -- 2. Csikréttől K-re, az erdei út mentén. Kettős zomboly, amelynek azonban csak az északi kürtője szabad, a déli vak. (Vázlatrajz.) -- 3. Keletnek az Ibolya-bérc felé még egy zomboly. -- 4. Kislucska-hegy E oldalában szintén egy zomboly. -- 5. *Gyökér-lyuk*, vagy *Szűkbányója* a Hás-bérc északi tövében. Közethasadékok mentén támadt kettős nyílású szűk sziklaüreg. A lejutást most már omladék akadályozza meg. (Vázlatrajz.) -- 6. Két-völgy kútjától SE-re, Antal Bálint rétjének a szélén, mesteles lejárátú odú a *Bonnyék-lyuk* (= rabló-lyuk). -- 7. Két-völgytől N-nak. Bartus Pülen Samu rétje mellett a 6.-nál kisebb odú van. -- 8. A páskaházai závoz² fejenél levő Tisztás-töbör N töbrében a bozót között a *Gezű-lyuk* odva.

¹ A Magyar Tudományos Akadémia c. i. 300 koronás segélyéből fedezett költségekkel.

² A fennsíkra vezető szerpentinás utak. Ahol tetőt érnek, ott a «závoz-fő».

(Gézű = hosszúfarkú, az egérhez hasonlító állat (cickány?). 9. A Nagyhegyi-pusztá *Pince* nevű zombolya. Beomlott kötörmelékkal eldugott zomboly. Hozzáférhető hűvös üreg, amelyet a pusztá lakói nyáron pincének használnak. Innen neve. (Vázlatrajz.) 10. Közel hozzá, egy szűkebb nyílású szakadékos zomboly. Csak kötelekkel járható. 11. *Szalánka*. A fensík közepén. Lejárata beszakadékos; kötömbökkkel van eltorlaszolva. Alja alkalmasint zomboly. (Vázlatrajz.) 12. *Macska-lyuk*. A Farkási-pusztá és Vígtelek község közti út mellett a Zsór-tető melletti (W oldal) töbrök egyikében van. Hasadék mentén képződött szűk, szintes járat. Üdítő forrásvíze miatt gyakran felkeresik. (Vázlatrajz.) 13. *Csengő-lyuk*. A Gömőri-rét (térképen rossz helyütt áll a név) közelében. A fensík legnagyobb, legtípusosabb zombolya. Vagy 100 m mély. Járhatatlan. 14. A Szilaska-forrás melletti sziklaüreg, töbrök oldalában lévő hasadékos odú. Hűvös. A havat soká őrzi. (Vázlatrajz.) 15. A Nyerges (hármastető) középső ormán zomboly. A hegy a plató nyugati peremén Kuntapolca község felett emelkedik, a Nagyhegyi pusztától északnyugatra.

Genes község határában. 16. A Gecsei-kő sziklai között van a *Bonyonyék-lyuk* (a tót zbuynikból = rabló) vagy *Zsivány-lyuk*. Bejárata szűk, bennebb a barlang tágul.

Szalók község határában 17. a *Leontina-barlang*. Közel a völgy talpához, a kis Bikk-tető (602 m) SE-nek ágazó és E-nek hajló bordájánál. Szemkört Gombaszög vasuti állomással. A nép *Gombaszögi-barlang* néven ismeri csak. (A katonai térkép *Ludmilla-Höhle* neve téves). Alacsony bejárata, de befelé hirtelen hatalmas teremmé hasasodó tekintélyes barlang. Több oldalfülkével. A Sajó régebbi szintjében, mit a szádát szelő folyótérasz igazol. Újpleisztocén korú barlang, melyet alkalmasint a Sajóba ömlő bővizű források vize mosott ki. Ma már teljesen száraz. (Vázlatrajz.) 18. Pelsőc határában de már a Szilicei-fennsík oldalában, a Sajó balpartján Ujhámor telep felett van 50-60 m-nyire a völgyfenék fölött, a Závó-oldalban a *Bartók-lyuk*. A három üreg (kettő összefügg) régi beomlott boltozatos barlangnak a legbelső ágai.

II. A Szilicei-fennsíkon lévő barlangok jegyzéke.

Szilice község határában. 19. *Szilicei-jégbarlang* v. *Lednice*. A Lednice-bérc N oldalában tátongó hatalmas odú, mely zsák módjára meredeken mélyed a száda feletti sziklafalba. Hasadék mentén a leszivárgó vizek által kimosott boltozatos odú. Ma csak belsőbb része látható, a külső rész tátongóbb ürege felett a hatalmas boltozat romjaiban. óriási kötömbökkal, a száda előtti laposabb térségen hever. Több összefutó járata az alatt eltömődött folytatására utal. Innen az a léghuzat is, mely a legalantabb fekvő jégcsapokat megolvasztja. Zsákszerű jégbarlang, mely jegét az északnak néző szádnak köszönheti. (Vázlatrajz.) 20. *Iker-zomboly*. A 456 m-es tető S oldalában, a Mély-völgy felett. L alakú szájjal. Tipusos zomboly. Csak kötéllel ereszkedhetni belsejébe. (Vázlatrajz.) 21. *Szilicei-cseppkőbarlang*. A község északi határában a Krasznahorka-hosszúréti felé vezető út mentén a Kerek-bikk tető közelében. Szűknyílású, bennebb tágas, szintes fekvésű barlang. Szép csepegő-

kövekkel: sok lezuhant sziklatömbbel, melyeket a cseppkővesedés folyamata vastagon kérgezett be. A csepegés a barlang belső részében most is erős. (Vázlatrajz.) - 22. Nem messze tőle a *Nagy-zsomboly*. Ezt a pelsőci Csengőlyukhoz mondják hasonlóknak. - 23. Sás-bikk (607 m) erdejében kisebb zsomboly. - 24. A Tiszta-bikk legelő mellett barlang, melyben kincs után kutattak. - 25. *Borz-lyuk* már a határ nyugati részében. Kisfalu felé a Nagyréten két, nemrég keletkezett ravaszlyuk.

Jólész község határában. 26. A szilicei Nagy-zsomboly közelében két kisebb zsomboly. - 27. Leánykő völgyre néző sziklafalaiban két szikla odu. - 28. Nagymálnáspart nyugati végén a Peres-tetőn a *Macska-lyuk* nevű odu. - 29. Mellette a Bikkfa-tetőn szintén egy.

Szádvár-borsa (Borzova) község határában. 30. *Vöröskő-lyuk* a Vöröskő vak lábájának végződésénél, a tető déli oldalában. A régi boltozatos odunak, ma már csak keskeny, de a hasadék mentén magasra hatoló ága látható. Ezt összefüggőnek tartják a Lednicével, ezt azonban a litoklázisok itteni lefutása kizárja. (Vázlatrajz.) - 31. *Vöröskői ravaszlyuk* benőtt és behányt. Hogy a vakvölgy vize a Gombaszögi nagy forrásnál buggyan újra ki, az valószínű. - 32. *Csengő-lyuk*. A Vereskő déli oldalában. Mély zsomboly. - 33. *Ortovány-lyuk* az Ösztön-hegytől nyugatra, az Ortovány-hegy északi oldalán. Boltozatos üreg, pincszerű gáborral. - 34. *Kis-lednice* a Törökkapu-hegy nyugati oldalában fekvő zsomboly. - 35. *Palocska-lyuk* a Bagyizőrtető (nem Bagyi-gyér t.) nyugati oldalán. - 36. *Szarcvasól-lyuk* a Haragistya erdőség keleti részén lévő sziklaodu. - 37. A Szemerke északi oldalában ravaszlyuk, ahova a Korotnoki-malom patakja és a falusi patak fut le, ha vize nagy. A bűvő víz Kecsonél fakad ki újra. (Vázlatrajz.) - 38. A Kecő felé vezető út mentén a Babos-völgyben ravaszlyuk. A Mittyeszke patakának levezetője. - 39. *Feneketlen-lednice* a Liba-tető nyugati oldalában. Hasadékok kereszteződésénél támadt impozáns zsomboly. Tágas szádja megközelíthető, gádora, mely szakadékos, már nem az. Feneketlennek tartják. Teljesen ismeretlen. (Vázlatrajz.)

Kecő község határában. 40. *Ördög-lyuk* a község határának SW sarkában. Járható üreg. A 410 m-es tetőn. 41. *Róka-lyuk* mellette. A katonai térkép azonos neve tehát téves helynév. Nem lábára, hanem az üregre vonatkozik. - 42. *Domica-lyuk* zsombolya a Gyöngyit-tetőn. 43. A Büdöstő mellett, a régi Csárdával szemközt, hegytövében bozót között ravaszlyuk. A tavi lápa vize ide folyik le.

A Szilicei fennsík déli leszakadása mentén a ravaszlyukaknak egész sorozata van. Még a keesei határba esik az a 44. ravaszlyuk, amelyik a Gyöngyit-tető déli talpánál a megyeiút 341 m-es részleténél van. Ide a térképnek Rókalyuk-kal jelölt lábaja vezet le vizeit. - 45. Odább keletnek már a Poronya-tető ereszkedőinél van a keesei harmadik víznyelő. Hasadék mentén támadt üreg, mint az előbbi kettő, melyek vizeit alkalmasint a Baradla patakjába vezetik.

Aggtelek község határában. 46. A Csernei-tó lábaja szintén ravaszlyukba torkollik, amelynek rejtett kicsi ürege, az úttest mellett, bozót között

van. — A 47. *Kis-barátka* víznyelője a Baradla tető ereszkedőiben van, közel a Baradla nyílásához. — 48. A Baradla mellett a turista-háztól keletre szintén van egy ravaszlyuk, ahova a Bagoly-vágás és Fekete-tó nevű dülök lápai futnak össze. Egykor a Baradla lejárata ravaszlyuk volt, de az erózió bázis süllyedésével jelenleg a fenti ravaszlyukak nyelik el a Szilicei-fensík déli peremén hullámzó dombság lábainak vizeit. — 49. *Ravasz-lyuk* a községtől keletre a Szőlő-hegy talpánál lévő víznyelő. Lápa végződésben van.

Jósvafő község határában. 50. Kerekgárdony nyugati oldalában (a Kerekgaráton név a Lófej-völgy balik tetőjére vonatkozik. A Hegyes-hegytől (400 m] északra esik) repedés mentén támadt odvas barlang, tágas zsákszerű üreg. Magasan a völgy felett. (Vázlatrajz.) — 51. A Rét-oldalban járható odu. A Jósya-patak balján fekszik, közel a szinpetri határhoz. — 52. Az András-galyán a Kuriszlán nevű erdőben szakadékos mély zomboly. A Farkas-lyuk név csak helynév, nem sziklaüregre vonatkozik.

Jabloneza község határában (Abauj-Torna megye.) 53. A kislalui erdőszlak melletti Súlyomkő váromjai alatt a szélítő magas sziklafal oldalában hatalmas boltozatos üreg. Odvas barlang, mely két egymást keresztező repedés mentén fejlődött ki.

III. A Szilasi-fensíkon lévő barlangok jegyzéke.

(Abauj-torna vármegye.)

Szádalmas község határában. 54. *Barát-zomboly* (Pongrácz Jenő földbirtokos úr vázlatai szerint Derenki-zomboly néven ismerjük) a határ déli szélén közel a hármasközi községi határhoz. Szakadékos, típusos zomboly É-D irányú hasadék mentén. — 55. *Csont-barlang*, az előbbtől keletre az 555 m-es tető mellett. (Pongrácz 9. számú zombolya.)

Szilasközség határában. — 56. *Szabó-pallagi-zomboly*. Kettős lejárattal. A fensíki határút 510 m-es pontjánál. — 57. *Vecsembüki-zomboly* a Vecsembükk (601 m) északi tövében. (Pongrácz 5. sz. zombolya.) — 58. Még az 1., 2. és 3. számú zombolyt is felkerestük. Fekvésük feltüntetését nem tartom azonban egészen helyesnek, amennyiben a szokatlanul nehéz és a tájékozódást igen megnehezítő térszín miatt az 1:75.000-es mértékű katonai térkép kicsinek bizonyult. Gondos tanulmányokra, a zombolyok földalatti összefüggésének nyomozására ide 1:25.000-es mértékű térképekre lesz szükség. A 4., 6., 7. és 8. számú zombolyt nem láttam.

A Szilasi-fensík zombolyai alakjukra, szerkezetükre nézve megegyeznek egymással. Akna módjára mélyülő keskeny üregek, amelyeknek alsó végződését még nem ismerjük. A barlangok e különös típusát az itteni rétegtelepülés és főleg a litoklázisok sajátos szerkezete szabja meg. Szerkezetükről majd részletes jelentésben szólok. A számozott zombolyok egy része már Komjáti község határába esik. A tornai Alsó-hegy tájékára.

A fensíkon még több zomboly is van, amelyeket azonban csak községenként és uradalmanként lehetne összeírni. Ide tartoznak a beomlott zombolyok is, azok az eltömődött üregek, amelyekből egynéhányat a velünk járt

szilasi kerülő mutatott meg. A zombolyok, a barlangok e sajátos típusának tanulmányozása speleologiai tekintetben érdekes tanulmányokat ígér.

Tornaszentandrás község határában. 59. Az Osztramos (Extramos vagy Ostromos. 380 m) hegy északi lejtőjén találtam egy már csak romjaiban található odvas barlangot. Mintegy 100 m-nyire van a Bodva-folyó fölött. Egy magasságban fekszik a Cserehát dombságának pliocén térszínével, miért is a barlang régi. Belseje omladék. Felásása kívánatos lenne. (Vázlatrajz.) Nem messze ettől, a hegy ÉNy-i hajlatában közelebb a hegy talpához sziklaüreg van. Mesterséges vajúás, amellyel alkalmasint vasérc után kutattak.

IV. A Tornai-fensíkon lévő barlangok jegyzéke.

Barkai község határában (Gömörmegye). 60. *Ördög-lyuk* tágas szádájú zombolya a Felsőhegy 823-as tetője mellett a megyei határnál fekszik. A barkai Felső-hegyen a 61. *Hó-lyuk*. A Nagy-Hallókő (nem Hollókő 881 m) tetején lévő napvilágos K—É irányú hasadék. A havat egész nyáron át megőrzi. Szélei be-beomladoznak, miért sikátora egyre rövidül. (Vázlatrajz.) — 62. *A Barkai vagy Hallókői-jégbarlang*. A jégbarlangok sajátos típusa. Igazi hasadék barlang erős, zúgó légvonattal. (Innen a Hallókő neve.) Két egymás fölött lévő szádja északnak néz. Jegét a közeli Hólyuk leszivárgó hólevének köszöni. A sziklarepedéseken leszüremkedő hóvizet a hasadékok erős légvonata fagyasztja jéggé. A hasadék hegycsúszamlás eredménye. Lefutása egyenes. Keresztjáratait a haránthasadékok adják. A hasadékba szorult leomlott szikladarabok a sikátort két szintre osztják. Nehezen ugyan, de mindkét szintje járható. (Vázlatrajz.) — 63. *A Barkai-csepphőbarlang* (helyi nevét a *Marrilyukat* már nem igen használják) a Hallókő alatti patak forrásánál a Sejbkútnál van. A Sejb-domb keleti oldalában. Lejárata szűk, folyosója keskeny, de már járhatóbb sikátor, mely régi földalatti patak medre volt. Bennebb teremné tágul, mely tele van csepegőkövekkel. Szintes kiterjedésű barlang a Sejb-kút forrásvizének egykori munkája. (Vázlatrajz.) — 64. *Sülyedés* nevű ravaszlyuk a Pótlók nevű réten van, lapavégződésben. Vize a nyugatra eső Lauga-oldal bővizű forrásánál buvik ki a hegy alól. — 65. A Mateszkő nevű bére oldalában keskeny, hosszú üreg. A Sülyedés lapájától északra esik.

Szádelői község határában (Abauj-Torna m.). 66. Szádelői-kő (602 m) DNy-i oldalában odvas barlang. — 67. Szádelői völgy baloldali sziklai között tátongó üregek. *Sas-lyuk*, *Juhász-lyuk*. A barlangi eredetű völgy egykori nagyobb barlangjának maradványai. 68. Cukorsüveg sziklatornyának derekánál keskeny sziklafolyosó.

Áj község határában. 69. Az ájivölgyi Ördöghíd előtt a patak jobb partjának sziklai között két kiesi odú. (Vázlatrajz.) Fennebb még egy. — 70. Az Ördöghídi szurdokban a patak jobbán az út felett hasadékos odú. Ezek az odvak a szádelőiekhez hasonlóan a barlangi eredetű völgy egykori nagyobb barlangjának a maradványai.

Ájfalu csk község határában. Az áji plátón 71. a *Faluicskai barlang* a Grečovi-vrch mellett. — 72. A *Dzira* az Áji-rét közelében. — 73. A *Krulo-*

bánya nevű üreg a Szarvashegy gerincének folytatásába esik, hol a vasércere való kutatások ma is folynak. A fenti barlang (?) alkalmasint valami régi kutató táro maradványa lesz.

Sze p s i község határában 74. A Bodva folyó jobb partján a *Tintás-lyuk*. Kétnyílású odvas barlang. Nem messze tőle ravaszlyukszerű bejáratral egy tágasabb barlang. (Vázlatrajzok.)

A szepsi erdőkerülő távolléte miatt a közeli barlangokat nem tudtam felkeresni. Utólagosan a kerülő (Sztáronczky József) írásban a következő barlangokról adott hírt: 75. A jászói prépostság erdejében nagy *cseppkőbarlang*. — 76. A jászói réten a *Feneketlen-kút*.

77. De b r ö d község határában az Itona-forrás nagy barlangja. Az irodalom még S o m o d i község határából is említ egynéhány barlangot, amelyekről alig tudunk valamit.

A községeként való helyszíni kérdezősködéssel még szaporíthatnók a barlangok számát, mert magammak sok olyan üregről tettem említést, amikről az illetők keveset tudtak, de az általuk megnevezettek többet tudtak volna. Idő és költségek hiányában a megnevezetteket nem tudtam mind felkeresni. Annál kevésbé a megemlített barlangokat. Összeírásom nem adja meg az abaujgömöri barlangvidék összes barlangjainak számát és fekvőhelyét. Korántsem. Magam vagyok a legjobban meggyőződve arról, hogy jelentésem csak adatokat szolgáltat hazánk leggazdagabb barlangvidékének megismeréséhez. Jelen soraimmal csak felsoroltam a felkeresett és megtudakolt barlangokat. Soraim célja még nem tanulmány, csak katalóguskiegészítés, a tanulmányt, a barlangok típusaira és eredetére vonatkozó kutatásaimat a részletesebb beszámolómba szánom.

Budapest, 1912 január 11-én.

A M. F. T. BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS JELENTÉSEI.

Kivonat a M. F. T. Barlangkutató Bizottságának 1911. évi február hó 6-án tartott ülésének jegyzőkönyveből.

Elnök: SIEGMETH KÁROLY. Előadó: KADIĆ OTTOKÁR dr. Jelen van n a k: BEKEY IMRE GÁBOR, CSÖRGEY TITUS, DERREY LAJOS, DORNYAY BÉLA, FINGER BÉLA, GORSICZKY SÁNDOR, GRESCHIK JENŐ dr., HÁMORI MIHÁLY, HERMANN OTTÓ, HILLEBRAND JENŐ dr., KADIĆ OTTOKÁRNÉ, KERÉKGYÁRTÓ ELEK dr., KERÉKGYÁRTÓ ELEKNÉ, KORMOS TIVADAR dr., LAMBRECHT KÁLMÁN, LÁSZLÓ GÁBOR dr., LÓSY JÓZSEF, LÓCZY LAJOS dr., MAJER ISTVÁN, MÁRTON LAJOS dr., MEZEY LAJOS dr., BÁTÓ NYÁRY ALBERT dr., PÁVAI VAJNA FERENC dr., PARLAGI BÉLA, SCHENK JAKAB, SCHRÉTER ZOLTÁN dr., SCHOLTZ PÁL KORNÉL és SZAFFKA TIHAMÉR.

Az elnök megnyitja az ülést és a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri MÁRTON LAJOS dr. és SCHOLTZ PÁL KORNÉL tagtársakat. Az ülésen a következő fontosabb ügyek kerültek tárgyalás alá: 1. Az előadó felolvassa az 1911. évi január hó 3-án tartott ülés jegyzőkönyvét, melyet a Bizottság hozzászólás nélkül hitelesít. — 2. Az